

3. BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİ

Birlikte Düşünelim

- Bilimsel araştırma sürecinin başlıca aşamaları neler olabilir?
- Araştırma konusunu belirlerken hangi yöntemler kullanılabilir?
- Araştırma konusunun belirlenmesi aşaması araştırmacı için niçin önemlidir?
- Araştırma önerisi hazırlamak niçin önemlidir?

Başlamadan Önce

Önceki bölümde bilimsel araştırmada karşılaşılabilecek temel kavramlar ve bilimsel araştırmalarda yaygın yapılan hatalar üzerinde durulmuştu. Bu bölümde ise bilimsel araştırma sürecinden bahsedilecektir. Bu doğrultuda araştırma konusunun belirlenmesi, iyi biri konunun belirleyicileri, araştırma konusunun projeye dönüştürülmesi ve araştırma önerisi yazılması gibi konular üzerinde durulacaktır. Son olarak ise araştırma ahlakı ve sözde bilim konularına dikkat çekilecektir.

3.1. Bilimsel Araştırma Süreci

Bilimsel araştırmayı diğer bilgi edinme yöntemlerinden (büyü, otorite, deneyim, sezgi gibi) farklı yapan şey, bilginin *sistemik* bir şekilde elde edilmesi amacıyla bir 'araştırma kılavuzu' sunmasıdır. Değişik *Araştırma Yöntemleri* kitaplarında farklı araştırma süreçlerinden söz edilir (Örneğin Adams ve diğ., 2007; Brayman, 2012; Christensen vd., 2015; Gill ve Johnson, 2002; Gravetter ve Forzano, 2012; Sarstedt ve Mooi, 2019; Saunders ve diğ., 2016; Sekaran ve Bougie, 2016).

Tipik Bir Araştırma Süreci.

1. *Araştırma probleminin (konusunun) seçimi ve araştırma önerisinin oluşturulması;*
2. *Eleştirel kaynak incelemesi yaparak araştırma stratejisi ve hipotezlerinin belirlenmesi;*
3. *Araştırmanın konu aldığı ana kütlenin (evren) ve örnek kütlenin belirlenmesi;*
4. *Araştırma sorularının veya hipotezlerinin sınanabileceği verilerin toplanması;*
5. *Verilerin analizi;*
6. *Araştırma bulgularının raporlanması.*

Ancak genel olarak kabul gören bilimsel araştırma sürecinin başlıca aşamaları yukarıdaki görülmektedir. Farklılıklar genellikle bu süreci hangi oranda ayrıntılandırmak gerektiği konusunda kaynaklanmaktadır.

İlk bakışta bu sürecin sırasıyla ve aşama aşama kat edilmesi gerektiği düşünülür. Ancak uygulamada durum genellikle farklıdır. Her aşamayı defalarca gözden geçirmek, aşamalara tekrar geri dönmek gerekebilir. Her geri dönüş, yeni yaklaşımlar ve fikirler anlamına gelir.

3.1.1. Araştırma Konusunun Belirlenmesi

Araştırma konusunun seçimi belki de bir araştırma için hem en önemli hem de karar verilmesi en zor olan aşamalardan biridir. Hatta bazı araştırmacıların araştırma problemine karar verilmesinin, özellikle de akademik araştırmalarda, araştırmanın yarı yarıya çözülmesi anlamına geldiğini ifade etmesi konunun önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmalar makul bir hedefe ulaşmak için yapılırlar. Bunlar arasında,

Bir gerçeği açığa çıkarmak,

Var olan problemlere çözüm aramak,

Akademisyenler ve uygulamacılar için yeni ufuklar anlamına gelebilecek konuları gündeme taşımak,

sayılabilir. Araştırma konusunun seçimi, daha sonraki aşamaların başarısı adına, araştırma sürecinin en önemli ve zor aşamasıdır. Bir araştırmaya başlamadan önce araştırmacının, en azından ne yapmak istediğini bilmesi gerekir. Özellikle genç araştırmacılar, “araştırılmaya değer” konu bulmakta sorun yaşarlar. Burada asıl sorun araştırmacının ilgili yazına aşına olmayışıdır (Gay ve Diehl, 1992: 51,52). Eğer araştırmacı ne yapmak istediğini bilmiyorsa, araştırmayı nasıl yapacağına dair planlar yapması, bir araştırma tasarlaması mümkün değildir. Araştırmacı, konu hakkında bir araştırma tasarımında bulunacak düzeyde bilgi sahibi olmalıdır (ön kaynak taramasını yapmış olmalıdır).

Araştırma konusunun/problemin formüle edilip netleştirilmesi, araştırma sürecinin başlangıç noktasını oluşturur. Bu nokta zaman alıcı ve sıkıntılıdır. Ancak bu aşamada yeterli gayret gösterilmez, kişisel becerilere, kaynaklara, yeteneklere ve arzulara uygun bir konu belirlenmezse, araştırmacının başarıya ulaşma ihtimali azalır. Adams ve diğ. (2007; 41) bu durumu “kum üzerine ev inşa etmeye” benzetmektedirler. *Gerçekten de konunun belirlenmesi, bir anlamda gömleğin ilk düğmesinin iliklenmesi gibidir.* İlk düğme doğru iliklenmişse, diğerlerinin de doğru olma şansı vardır.

Bir araştırmacının, *‘toplumsal eşitsizliklere ilişkin bazı bilgiler edinmeyi amaçlıyorum’* şeklinde bir ifade kullanma hakkı ve şansı yoktur. *‘Ne tür eşitsizliklere dair ne tür bilgiler’* edinilmek isteniyor? Eşitsizliğin dağılımı mı, etkileri mi yoksa sebepleri mi araştırılmak isteniyor? Çalışma hangi dönemi kapsıyor? Görüldüğü gibi ilk bakışta ‘ilginç’ sayılabilecek bir araştırma konusunun araştırılabilir hale gelmesi için, bir dizi aşamadan geçerek süzülmesi ve tortuları ayıklanarak berraklaşması gerekmektedir. Buna araştırmacının operasyonel (yürütülebilir) hale getirilmesi de denebilir.

3.1.2. Muhtemel Araştırma Konularının Belirlenmesi

Araştırma konusunun belirlenmesinde iki aşamalı bir süreçten söz edilir. Bu süreçte öncelikle araştırma yapılacak olan konu genel hatlarıyla belirlenir. İkinci aşamada ise genel hatlarıyla belirlenen konunun özele indirilmesi (daraltılması) işlemleri yapılmaktadır.

3.1.3. Genel Araştırma Konularının Belirlenmesi

Genel araştırma konularının belirlenmesi için başvurulabilecek değişik kaynaklar vardır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmektedir.

Kuramlar ve uygulamalar: Her bilim dalında çok sayıda kuram vardır. Sosyal bilimlerde her gün birbirinden çok farklı konularda (sendikacılık, aile yapısı, eğitim, pazarlama, motivasyon, liderlik, performans, örgüt kültürü vb.) ortaya atılan kuramlar yüzlerce araştırmaya konu olmaktadır. Ancak kuram, yeni araştırmacılar için zordur. Uygulayıcıların kişisel deneyimleri de araştırma konusu olabilir. Her deneyim sahibinin, bir işin nasıl daha iyi yapılabileceğine dair fikirleri vardır.

Genel araştırma konusu hangi yöntemlerle belirlenir?

- Kuram ve uygulamalardan yola çıkarak
- Güçlü ve zayıf yönleri belirleyerek
- Daha önce yapılan tezleri inceleyerek
- Tartışarak
- Kaynak incelemesi yaparak
- Kendi iş tecrübelerinden hareket ederek
- Danışman veya diğer bir akademisyenden yardım alarak
- Diğer?

Kaynak: Saunders ve diğ., (2016); Gill ve Johnson (2002)

Güçlü ve zayıf noktaları belirlemek: Araştırmacının bir zayıflık ve üstünlük analizi yapmak yoluyla, araştırma konusu belirlemesi akılcı bir yaklaşım olur. Araştırmacı, daha önce başarılı olduğu ve bilgilendiği bir konuda çalışma yaparsa, başlangıç aşamasında avantajlı bir konum kazanır. Örneğin, araştırma konusunu belirlemeye çalışan bir doktora öğrencisi için lisans ve yüksek lisansta hangi derslerden yüksek not aldığı bir ölçüt olabilir. Çünkü genel kaniye göre yüksek not almak ile konuya ilgi duymak arasında olumlu bir ilişki vardır. Öğrenciler genellikle daha fazla ilgi duydukları derslerden daha yüksek not almaktadırlar.

Daha önce yapılan araştırmalara bakmak: Araştırma konusunda fazla deneyimi olmayanlar için araştırma fikri edinmenin en yararlı yollarından bir tanesi, daha önce yapılmış çalışmaları incelemektir. Yüksek lisans ve doktora tezleri ilk kez araştırma yapacaklara bir araştırmacının hangi konularda, hangi şekillerde yapılabileceği noktasında çok yararlı bilgiler sağlar. Tezlerin incelenmesi esnasında, ilginç bulunan araştırma konularının ve bu konulara ilişkin araştırmacının kişisel görüşlerinin not edilmesi gerekir.

Ancak, bu noktada dikkat edilmesi gereken bir başka konu daha vardır. Bu araştırmalar, sadece araştırma konusu belirlemek veya alıntı yapmak amacıyla kullanılmalıdır. Bire bir örtüşür nitelikte olan çalışmalara kalkışmak hem bilimsel açıdan yeni bir katkı anlamına gelmeyecek, hem de araştırma ahlakı açısından sakıncalı olacaktır.

Dahası, kabul edilmiş her tez 'mutlak kaliteyi' garantilemez. Kütüphanelerde bulunan tezlerin bazıları tez savunma jürisi tarafından güç-bela 'yeterli' olarak değerlendirilmiş olabilirler. Bazıları ise güzel çalışmalardır.

Tezler, sonuç kısımlarındaki önerileriyle de araştırma konusu bulmada yardımcı olurlar. Zira her tez bir problemin ancak belirli boyutlarını izah edebilir. Diğer boyutlar yeni çalışmaların konusu olmayı bekler. Ayrıca, tezlerin konuyu işleyişleri veya yöntem açısından eksiklikleri de yeni araştırmalar için gerekçe olabilir.

Tartışmak: Meslektaşlar, arkadaşlar, öğretim üyeleri ve danışman hocalar araştırma konusunun tartışılabilirliği ve tartışılabilirliği kişilerdir. Ayrıca iş dünyasından ve mesleki örgütlerden kişilerin de bu konularda düşünceleri alınabilir.

Kaynak incelemesi yapmak: Tezler dışında, araştırma konusu bulunabilecek birçok süreli ve süresiz yayın vardır. Bunların başında kitaplar, mesleki veya akademik dergilerde yayınlanan makaleler ve değişik kurumlarca hazırlanan raporlar gelmektedir. Her bilim dalında çok sayıda dergi yayınlanmaktadır. Ancak, bu dergilerden verimli şekilde faydalanabilmek için araştırma konusu hakkında genel de olsa fikir sahibi olmak gerekir. Ayrıca, danışman, ilgi duyulan konularda değişik makale ve kitaplar önerebilir.

Genel Araştırma Konusu Örnekleri

- ☞ Gecekondulaşma ve sosyal çözülme
- ☞ Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi
- ☞ İç göç hareketlerinin siyasi tercihlere etkisi
- ☞ Geleneksel ve Modern liderlik yaklaşımlarının karşılaştırılması
- ☞ Çalışanların eğitim ve geliştirilmesinde bilgisayar kullanımı;
- ☞ Performans değerlendirme verimlilik ilişkisi;
- ☞ Orta Asya'da Türk girişimcilerin karşılaştıkları problemler;
- ☞ Bireysel ilişkilerin müşteri tercihleri üzerindeki etkisi;
- ☞ Yönetici-sendika ilişkileri;
- ☞ Teknolojinin çalışan sağlığı üzerindeki etkisi.
- ☞ Türkiye'de yabancı sermayeli firmaların faaliyetleri
- ☞ Hizmet sektöründe müşteri memnuniyetinin belirleyicileri
- ☞ Satınalma kararını etkileyen faktörler

Bunun yanında çeşitli resmi ve resmi olmayan kurumlar tarafından araştırma raporları yayınlanmaktadır. *Ticaret ve Sanayi odaları, sendikalar, bakanlıklar, Merkez Bankası ve değişik kamu ve sivil toplum kuruluşları çok değişik alanlarda* raporlar hazırlarlar. Bu raporlarda genellikle en son bilgiler ve bulgular yer alır. Kitaplar da yine konu belirlemede yararlıdır. Kitapların şanssızlığı, verileri yenileme konusunda esnek olmayışlarıdır. Yenilenmeleri zaman alır.

Kendi İş Tecrübesinden Hareket Ederek: Günümüzde çok sayıda “çalışan” aynı zamanda özellikle lisansüstü eğitimlerine de devam etmektedirler. Hafta sonu ve Uzaktan Eğitim programlarındaki artış bu gidişatın devam edeceğine işaret etmektedir. Bu durumda insanlar kendi buldukları iş yerlerinin ve örgütlerin sorunlarından hareketle araştırma konusu belirleme şansına sahip olmaktadır.

Danışman veya Diğer bir Akademisyenden Yardım Alarak: Çok tercih edilmeyen bir durum olsa da gerçek hayatta araştırmacının konusunun ya danışmanın yönlendirmesi veya öğrencinin talebi ile danışman tarafından belirlendiğine şahit olunmaktadır. Böylesi bir durumda süreç iyi işlerse sorun olmamaktadır. Ancak, özellikle öğrenci tarafından ya konu yeterince benimsenmediği için veya öngörülmeyen başka nedenlerle bazı şeylerin ters gitmesi durumunda araştırmacının yarım kalma veya gecikme tehlikesi doğmaktadır. Bu nedenle bu seçenek çaresiz kalınmadığı müddetçe tercih edilmemelidir.

Yukarıda sayılan kanalların bir veya birden çoğu kullanılarak ve iyi bir problemin özellikleri de dikkate alınarak çok sayıda genel araştırma konusu seçmek mümkündür. Aşağıda birkaç örnek verilmiştir.

3.1.4. Araştırma Konusunun Özelleştirilmesi-Daraltılması

Belirlenen genel araştırma konularının *araştırılabilir* hale gelmeleri için değişik ölçütler kullanılarak özelleştirilmeleri, yani daraltılmaları gerekir. Bu ölçütlerden bazıları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tipik Konu Daraltma Yolları

- ☞ Sektör ayrımı (hizmet, imalat, tarım)
- ☞ Sanayii ayrımı (elektronik, otomotiv, kâğıt, plastik)
- ☞ Konunun kapsamı (ücret sistemleri-performansa dayalı ücret sistemleri)
- ☞ Coğrafi alan (Marmara Bölgesi)
- ☞ Zaman (1990 sonrası; 1990-2010 arası)
- ☞ Çalışan grupları (memur-işçi, mavi yakalı-beyaz yakalı, nitelikli-niteliksiz gibi)
- ☞ Toplumsal katmanlara göre (işçi, memur, işveren, emekli, orta direk, yoksul)
- ☞ Yaş durumlarına göre (bebek, çocuk, genç, orta yaşlı, yaşlı)
- ☞ Yaşama yerlerine göre (köy, şehir, varoş)
- ☞ Bunların ve daha değişik daraltma ölçütlerinin bir karması.

Araştırma konusunun daraltılması/özelleştirilmesini *performans değerlendirme* ile ilgili aşağıdaki örnek üzerinde göstermek mümkündür.

Genel araştırma konusu: *'Performans değerlemenin verimlilik üzerindeki etkilerinin belirlenmesi'*

Özel (daraltılmış) araştırma konusu: *"Yıllık performans değerlemelerinin banka çalışanlarının verimlilikleri üzerindeki etkisi: Ankara örneği"*

Burada konu (performans değerlendirme- yıllık performans değerlendirme), sektör (bankacılık) ve coğrafi alan (Ankara) bakımından bir daraltmaya gidilmiştir.

Daraltmayı yaparken üzerinde durulması gereken iki önemli nokta vardır. Bunlardan birincisi, her zaman *'bulgular ne işe yarar?'* gibi sorulara hazırlıklı olmak gerekir. Yani, araştırılan konunun kuram ve uygulama açısından anlamlı bir katkısı olup olmadığını sorgulamak gerekir. İkincisi, daraltma adına konuyu araştırılmayacak niteliğe dönüştürmemek gerekir. Çok dar tutulmuş bir konu çok geniş bir konu kadar kötüdür.

3.2. İyi Bir Konunun Belirleyicileri

Seçilen araştırma konusunun başarısını belirleyen çeşitli unsurlar vardır. Bunlardan bazılarını aşağıda değinilmektedir.

Araştırılabilir olmak: Bir araştırma konusunun başarılı olmasının birinci ve olmazsa olmaz şartı, konunun araştırılabilir olmasıdır. Yani, konu hakkında veri toplanabilmeli, toplanan veriler analiz edilebilmelidir. Örneğin, 'işyerlerinde uyuşturucu kullanımına ilişkin bir anket çalışması' başlıklı bir konu hakkında sağlıklı veri toplama ihtimali çok düşük olduğundan, konu en azından anket yöntemiyle araştırılabilir değildir.

Bunun yanında, geleneksel olarak sağlıklı veri toplamak konusunda sıkıntılı olan araştırma konuları vardır. Bunların başında, işletmelerin finansal durumları, stratejileri, üst yönetimin kararları, askeri uygulamalar, özel hayat, aile içi ilişkiler vb. konular gelir. Özel veri edinme kaynakları yoksa araştırmacı bu tip konuları seçmemelidir.

İyi Bir Araştırma Konusunun Özellikleri

- ↳ Araştırılabilir olmalı: hakkında veri toplanabilmeli
- ↳ Uygulama veya kuram açısından katkı niteliğinde olmalı
- ↳ Özgün olmalı
- ↳ Potansiyel sonuçlarda simetri olmalı
- ↳ Jürinin/değerlendiricinin beklentileriyle uyumlu olmalı
- ↳ Araştırmacının yetenek ve imkânlarıyla uyumlu olmalı

Kısaca araştırma konusu bilimsel kısıtlar, ekonomi, zaman ve güncel koşullar göz önünde bulundurulduğunda araştırılmasına engel olmayan bir konu olmalıdır (Özdemir, 2008: 29).

Uygulama veya kuramsal anlamlılık: Araştırmalar, yukarıda da değinildiği gibi, bir amaca yönelik olarak yapıldıklarından, elde edilen sonuçların da anlamlı olması gerekmektedir. Bunun için araştırma konusunun kuramda ve/veya uygulamada bir anlam ifade etmesi, bir katkı sağlaması gerekir. Araştırmanın problem(ler)i ve amacı açıkça ifade edilmelidir. Bunun yapılabilmesi için araştırmacının konu hakkında, en azından genel bilgilerle donanımlı olması gerekir. Yani, **ön kaynak taraması** yapması gerekir. Ön kaynak taraması sayesinde, akademik gündemi yakalama ve güncel tartışma konularına değişik açılardan katkılar yapma imkânı doğacaktır.

Özgünlük: Uygulama ve kuramsal anlamlılığa bağlı olarak, araştırma konusunun özgünlüğü de önemlidir. Bu aşamada araştırmacının henüz çok kapsamlı bir kaynak taraması yapma şansı yoktur. Ancak, konu hakkında daha önce neler yazıldığını belirlemek için, kısa bir kütüphane ve İnternet taraması ile önemli ipuçları elde edilebilir. Bu tarama sonucunda hem seçilen konunun özgünlüğünü belirlemek, hem de belli yararlı kaynaklara ulaşmak mümkün olacaktır.

Olası Sonuçlarda Simetrilik: Araştırma tasarlanırken sonuçlar hangi yönde çıkarsa çıksın araştırmacının kalitesine, varlık gerekçesine zarar vermemelidir. Buna olası sonuçlarda simetrilik denmektedir (Gill ve Johnson, 2002: 17). Araştırmacı eğer beklediği sonuca ulaşamazsa araştırmasının anlamsızlaşması tehlikesini hesaba katmalıdır. Bu nedenle araştırma ve hipotezler tasarlanırken sonuç hangi yönde çıkarsa çıksın araştırmacının katkı yapması gerekir.

Örneğin, *yönetim alanında doktora derecesine sahip olmanın yöneticinin kariyerine etkisini* araştırmak üzere tasarlanan bir araştırma simetrik potansiyel sonuca sahiptir. İki değişken arasında anlamlı bir ilişkin varlığının veya yokluğunun tespit edilmesi araştırmayı değerli kılacaktır. Öte yandan, orta-yaş krizi gibi psikanalitik faktörler ile girişimci bireyin kişiliği arasındaki muhtemel bağlantıyı sorgulayan bir araştırma böyle bir bağlantıyı tespit edememesi durumunda anlamsızlaşacaktır ve araştırılmasının bir değeri olmayacaktır.

Araştırma Konusunun Belirlemeye İlişkin Kontrol Listesi

- ↳ Araştırma konusu araştırılabilir nitelikte mi?
- ↳ Konu, değerlendirmeyi yapacak kurumun beklentilerini karşılayabiliyor mu?
- ↳ Konu, ilginizi çekiyor mu?
- ↳ Konu kuram ve/veya uygulama açısından anlamlı mı?
- ↳ Konuyu araştırabilecek niteliklere sahip misiniz?
- ↳ Araştırmayı belirtilen zamanda yapabilecek misiniz?
- ↳ Araştırmayı yapmak için gerekli olan finansal kaynaklara sahip misiniz?
- ↳ Araştırma için gerekli olan verileri toplayabilecek misiniz?
- ↳ Araştırılan konu hakkında daha önce yapılmış çalışmalardan haberdar mısınız?
- ↳ Araştırma problemlerini ve hedeflerini açıkça ifade edebiliyor musunuz?

Değerlendirme komitesinin/jürinin beklentileriyle uyum: Araştırma, üniversite eğitiminin bir parçası olarak yapılıyorsa bu durumda konu 'üniversitenin talep ettiği şartlara' uymalıdır. Yani araştırmacı kurumsal gereklilikleri dikkate almalıdır (Saunders ve diğ., 1997:12). Jürinin/ danışman öğretim üyesinin beklentileri karşılanmalıdır. Bir rapor niteliğindeyse raporu değerlendirecek komitenin beklentilerini karşılar nitelikte olmalıdır.

Kişisel yeteneklerle uyumluluk: Araştırmanın başarılı olabilmesi için, araştırılan konu ile araştırmacının yeteneğinin, ilgisinin, bilgi ve becerisinin, ulaşabileceği bilgi ve kaynakların, sahip olduğu zaman ve maddi imkânların örtüşmesi gerekir. Bütün bunların yanında araştırma konusu araştırmacıyı heyecanlandırmalı, çalışma arzusunu artırmalıdır.

Elbette, bütün araştırma konularında bu özelliklerin hepsi bulunmayabilir. Örneğin, araştırmacının konuya olan ilgisi çok derin olmayabilir. Ancak, araştırmacı iradesi sayesinde konunun üstesinden gelebilir. Bu sorulara verilen olumlu cevap sayısı arttıkça, araştırma konusunun kalitesi de artar.

3.3. Araştırma Fikrinin Projeye Dönüştürülmesi

Aşağıda, araştırma soruları ve amaçları ile hipotezlerin oluşturulması ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Ancak bu aşamada bir araştırmayı tasarlarken çalışmayı 'araştırma amaçlarına' mı yoksa hipotezlere mi dayandırmak gerektiği konusundaki tartışmalara kısaca değinmek gerekir. Gerçekten de, her araştırmada ortaya konmak istenen şey istatistiksel hipotez formunda ifade edilmemektedir. O halde araştırmacı, amacının ne olduğunu nasıl açıklayacaktır?

Tanımlayıcı araştırma sorusu örnekleri

- ↳ Türkiye'de toplam çalışanların yaş grupları itibarıyla dağılımları nedir?
- ↳ Çalışanlar içinde sendikalı oranı nedir?
- ↳ İmalat sektöründe kapasite kullanımı nedir?
- ↳ Türkiye'de gelir dağılımının son 15 yılda gösterdiği eğilim nedir?

Çoğu deneysel ve ankete dayalı çalışmada, araştırmacı sınamak istediği şeyleri hipotez oluşturmak yoluyla ortaya koyar. Özellikle nitel araştırmalarda ise çalışma herhangi bir hipotez ifade edilmeden yürütülür (Bell, 1987:13). Ancak böylesi bir yöntemin başarılı olabilmesi için araştırmacının deneyimli olması gerekir. Aksi takdirde, araştırmacının elde ettiği verileri uygun bir şekilde çözümlemesi ve rapora dökmesi zordur. Özellikle küçük ölçekli ve az sayıda denekten oluşan araştırmalarda hipotez oluşturulması ve bunların sınanması,

örnek kütlenin yetersizliği yüzünden tercih edilen bir yöntem değildir. Bu durumda araştırma amaçlarının net olarak ortaya konması, yeterli ve arzu edilen bir yoldur. Burada önemli olan şey hipotezin varlığı değil, araştırmacının incelemeye aldığı konunun gerçekten buna değer olması ve incelemenin yürütülme şeklidir. Araştırma ilerledikçe, belirlenen araştırma amaçlarında bazı düzeltmeler yapılması hoş görülebilir. Ancak, bu durum araştırmacının başlangıcında amaçların belirlenmesi gereğini ortadan kaldırmaz.

3.3.1. Araştırma Sorularının ve Amaçlarının İfade Edilmesi

Araştırma Sorularının Yazılması: Araştırma sorularının açık olarak yazılması ve tanımlanması, araştırmacının neyi amaçladığı ve hangi noktaya vardığının belirlenmesi ve araştırmacıya yol göstermesi açısından çok önemlidir. Uygulamada bir çalışma değerlendirilirken genellikle önce çalışmanın sonuçlarına, sonra da bu sonuçların araştırma sorularıyla ne derece bağdaştırıldığına bakılır.

Araştırma sorularının yazımında, konu belirlemede olduğu gibi değişik yöntemler kullanılabilir. Bir problemi ifade etmenin değişik yolları vardır. Bu ifade biçimi araştırmacının başarısını ve bulguların niteliğini etkiler. Araştırma sorularının yazılmasında özellikle 'ne' (tanımlayıcı) ve 'niçin' (açıklayıcı) farkına dikkat etmek gerekir. Ne sorusuna cevap bulmak, niçin sorusuna cevap bulmaktan çok daha kolaydır. Örneğin, 'imalat sektöründe çalışan kadınlar arasında sendikalaşma oranı nedir?' sorusuna 'imalat sektöründe çalışan kadınlar arasında sendikalaşma oranı erkeklere göre niçin daha düşüktür?' sorusuna göre çok daha kolay cevap bulmak mümkündür. Kısacası, araştırma soruları araştırmacının niteliğini ve bulgularını belirler. Soruları 'ne' ve 'niçin' soruları olarak iki gruba ayırmak mümkündür.

Bu listeye daha birçok soru eklenebilir. Bu sorular, araştırmacının 'tanımlayıcı' kısmını oluştururlar. Ancak, bir araştırmayı tamamen tanımlayıcı bir temele oturtmak onun 'ders kitabı' veya 'rapor' niteliğine bürünmesine sebep olur. Bu özellikle yüksek lisans veya doktora tezi yapan araştırmacılar için, yaptıkları araştırmacının bulgularının değerinin azalmasına sebep olur. Oysa tez çalışmalarında ortada 'tez/iddia' olmalı ve bulgularla bu iddia sınanmalıdır. Bu sebeple, bu tür çalışmalarda 'niçin' sorularına yer verilmelidir. Örnek olarak şu araştırma soruları verilebilir:

“Niçin” sorusuna yönelik tipik araştırma örnekleri

- ↳ Niçin kişi başına düşen araştırma harcamaları itibariyle Türkiye Avrupa sonuncusudur?
- ↳ Niçin kara taşımacılığı deniz ve demiryolu taşımacılığının önündedir?
- ↳ Niçin Polonya Türkiye'den daha fazla yabancı yatırım alıyor?
- ↳ Niçin İslam ülkeleri üretim ekonomisine geçemiyor?

Bu tür sorular tanımlayıcı bir yaklaşımdan daha fazlasını, yani belli analizleri gerektirir. Bunlara cevap bulmak için belli izahlar, ilişkiler, karşılaştırmalar, tahminler, genellemeler ve kuramlara göz atmak gerekir.

Bu aşamada bir hatırlatma yapmakta fayda vardır. Uygulamada birçok araştırma hem 'ne' hem de 'niçin' sorularına birlikte cevap aramaktadır. Araştırma sorularının bu iki formatı ayrı ayrı kullanarak oluşturulması gibi bir mecburiyet yoktur. Önce durumu tespit etmek adına 'ne' soruları ortaya atılır. Daha sonra durumu izah etmek için de 'niçin' sorularına cevap aranır. İdeal olanı budur.

Araştırma Amaçlarının Yazılması: Yukarıda anlatılanlardan araştırma konu ve amaçlarının belirlenmesi sürecinin şu aşamalardan oluştuğunu çıkarmak mümkündür.

Elbette her araştırmacı çalışmasında benimsediği ifade tarzına uygun olarak araştırma amaçlarını ortaya koyar. Yukarıdaki örnekte belirlenen amaçları şu şekilde ifade etmek mümkündür:

Araştırma amaçlarının yazılması

1. Araştırmacı, önce çok genel anlamda bir **araştırma konusu** bulur.
2. İkinci aşamada değişik ölçtüler kullanarak bu konuyu 'araştırılabilecek' şekle getirir, zelleştirir.
3. Sonra bu konuda nelerin tartışılacağına dair **genel araştırma soruları** ifade edilir.
4. En son aşamada ise, araştırmanın **amaçları** belirlenir.

'Takımların değişik sebeplerden dolayı işletmelerde giderek daha fazla kullanıldığına dair yaygın bulgular vardır (bu iddiayı destekleyen birkaç kaynak gösterilir). Bu çalışmanın amacı işletmelerin takım kurma gerekçelerini ve takımların başarısını belirleyen faktörleri ortaya koymaktır. Çalışmanın uygulayıcılar için yararlı olabilecek sonuçlara ulaşması mit edilmektedir.'

3.4. Araştırma nerisinin Yazılması

Sağlıklı bir araştırma ortamı oluşturmak ve plansızlıktan kaynaklanan belirsizliği en aza indirmek için mutlaka bir **araştırma nerisi** hazırlanmalıdır. Bu özellikle tez çalışmalarında, danışman ğretim üyesinin teze sağlıklı bir destek vermesinin n şartıdır. Eğer araştırmacı bunu yapmıyorsa hem danışmanına, hem de kendine haksızlık ediyor demektir. Danışmanın araştırmada tam olarak ne yapılacağını bilmek hakkıdır. Bunun yanında, araştırmacı böyle bir nerisi hazırlamazsa, araştırma fikirlerini ve planlarını en zl şekilde ifade etme şansını, dolayısıyla araştırmayı belli bir çerçevede yürütme imknını baştan kaybeder.

3.4.1. Araştırma nerisinin Amacı

Araştırma nerisi yazmanın başlıca iki temel amacı vardır. Bunlar, fikirlerin organize edilmesi ve proje sahiplerinin ikna edilmesine yardımcı olmaktır.

Fikirlerin Organize Edilmesi: Araştırma nerisinin yazılması ile birlikte düşüncelerin açığa çıkması mümkün olur. Sahip olunan fikirler dhiyane de olsa, yazıya dklmedikleri müddetçe yok olma veya tam değerini bulmama tehlikesiyle karşı karşıyadır. Araştırma nerisi bu riskin ortadan kalkmasını sağlar. Bunun yanında, araştırma niyetinin tutarlı ve mantıklı bir şekilde ifade edilmesini mümkün kılar.

İlgilileri İkna Etmek: Araştırma nerisi sayesinde, araştırılacak konunun zaman, kaynak ve diğer imkânlar dikkate alındığında gerçekten araştırılabilir olup olmadığı danışman veya diğer kişilerin görüşleri işığında tartışılır. Uygulamada, özellikle akademik amaçlı araştırmalar/tezler için yapılan çalışmalarda izlenen süreç şudur. Öğrencinin önerisini yazıya dökmesi; nerisin danışman tarafından gözden geçirilmesi ve tartışılması; tartışmalar işığında gerekli düzeltmelerin yapılması. Eğer araştırılması mümkün olmayan bir konu seçilmişse, bunun başlangıç aşamasında tespit edilmesi çok önemlidir. Aksi takdirde araştırmacının bir çıkmaza girmesi muhtemeldir. Bunun yanında, araştırma için bir fon bulmak gerektiğinde araştırma nerisi hayati önem taşır. Değerlendiren kim olursa olsun böyle bir hazırlıktan etkilenecektir.

3.4.2. Araştırma nerisinin İçeriği

Bir araştırma önerisinde genel bulunması gereken unsurlar sırasıyla aşağıda özetlenmektedir.

Araştırmanın Başlığı: Araştırma yapılacak konuya ilişkin ilk adım başlık belirleme denemesi olabilir. Başlığın, araştırmanın ilerleyen aşamalarında değiştirilmesi mümkündür. Başlangıçta araştırmanın içeriğiyle yakından ilgili olmasına dikkat edilmelidir.

Arka plan: Önerinin önemli bir kısmını oluşturur. Öneriyi okuyana, planlanan araştırmanın niçin araştırılmaya değer olduğunu söyler. Bunu çözümleri bekleyen sorular şeklinde ifade etmek mümkün olduğu gibi, konunun niçin ilginç bulunduğunun izahı şeklinde de yapmak mümkündür. Öneriyi okuyan kişi böylece, araştırmacının konu üzerinde uzun bir dönem ilgi duyabileceğine ikna olur. Bu bölümde araştırmacı, ilgi duyduğu konuya dair kaynaklara hâkim olduğunu da göstermek durumundadır. Araştırmacı, konuya ilişkin daha önce yapılmış çalışmalarla kendi çalışmasının bağlantısını ve çalışmanın o alanda hangi tartışmalara ışık tutacak nitelikte olduğunu belirtmelidir. Kısacası, araştırmacının hareket noktası yazın olmalıdır. Yalnız, araştırma önerisinde yer verilen kaynak taraması ile nihai raporda (tezde) yer alması gereken eleştirel kaynak incelemesi aynı şey değildir. Bu aşamada, sadece araştırma fikrinin oluşmasını sağlayan kaynaklara başvurulur.

Araştırma yönteminin seçiminde cevap verilmesi gereken sorular

- ↳ Araştırma stratejiniz nedir? (Nitel, nicel; anlık-dönemsel; betimleyici, keşfedici, açıklayıcı)
- ↳ Araştırmayı yapacağınız yer (kurum, sektör, toplum kesimi, birim vs.) niçin tercih edildi?
- ↳ Araştırmanın evreni nedir? Niçin bu evren? Örneklem nasıl oluşturulmuştur?
- ↳ Hangi veri edinme tekniğini kullanacaksınız (anket, mülakat, ikincil veri, karma) niçin?
- ↳ Hangi veri çözümleme tekniklerini kullanacaksınız, niçin?

Araştırma Soruları ve Amaçları: Arkaplan kısmından sonra sıra araştırma sorularının ve amaçlarının uygun bir şekilde ifade edilmesine gelir. Bu sayede, araştırma önerisini okuyan kişilerin aklında araştırma sonucunda neyin hedeflendiği konusunda şüphe kalmaz.

Yöntem: Önerinin en uzun kısmını oluşturur. Araştırma amaçlarının nasıl gerçekleştirileceğine dair niyetin açıkça ifade edilmesi gerekir. Aynı şekilde, bu amaçlara ulaşmak için benimsenen araştırma yönteminin niçin seçildiğinin de makul bir şekilde ifade edilmesi gerekir.

Araştırma tasarımı kısmı, seçilen yöntem ve yöntemi seçme gerekçeleri hakkında genel bir görüş ortaya koyar. Veri toplama kısmı ise verilerin hangi yöntemlerle toplanacağına ve niçin bu yöntemin seçildiğinin izahının yapılmasına yer verir. Örneğin, veri toplamak için eğer bir anket uygulanacaksa bu durumda evrenin ve örnek kütlenin belirlenmesi gerekir. Ayrıca, anket formlarının nasıl dağıtılacağı ve nasıl analiz edileceği açıklanmalıdır. Eğer mülakat yapılacaksa, deneklere nasıl ulaşılabileceği, kaç mülakat yapılacağı, mülakatların süresi ve kayıt şekillerine dair ayrıntılara yer verilir.

Zaman Planı: Zaman planı, niyet edilen araştırmanın öngörülen zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğini de ortaya koyar. Aşama aşama, araştırmanın hangi bölümlerinin ne sürede gerçekleştirileceği belirtilir. Ancak, yapılan çalışmalar genellikle araştırmaların öngörülen sürelerden daha uzun zaman aldığı ortaya koymuştur.

Maddi Kaynaklar: Sahip olunan kaynaklarla gerçekleştirilmek istenen araştırmanın uyumlu olup olmadığının ortaya çıkması için, araştırmada kullanılacak kaynakların ayrıntılı olarak ortaya konulmaları gerekir. Kaynaklar genellikle finansal imkânlar, verilere ulaşma ve araç-

gereçler olarak sınıflandırılabilir. Araştırmaların yürütülebilmesi mali imkânlarla bağlıdır. Seyahat, telefon, kırtasiye, fotokopi, yazım, basım hatta bazen veri analizi hep maliyet anlamına gelmektedir. Araştırmacı bütün bu harcamaları karşılayabilecek durumda olmalıdır. Ayrıca, araştırma için gerekli olan verilere ulaşılabilirliktir. Uygulamada birçok araştırma, veri kaynaklarına ulaşamaması sebebiyle başarısız olmuştur.

Kaynakça: Araştırmacının muhatabına çok uzun bir kaynakça sunmak gibi bir mecburiyeti yoktur. Arka plan kısmında söz edilen birkaç ana kaynak bu aşamada yeterli olacaktır.

Aşağıda uygulamadan alınmış olan tipik iki araştırma önerisi yer almaktadır. Bunlardan birincisi Türk işletmeleri açısından alternatif stratejik yaklaşımların değerlendirilmesine yönelik bir araştırma önerisi ile Porter'in Beş Güç modelinin KOBİ'lerde stratejik endüstri analizi için kullanılabilirliğine ilişkin bir araştırma önerisidir. Bu araştırma önerileri incelendiğinde yukarıda sayılan başlıkların her birinin bu öneride yer aldığı görülecektir.

Tanımlayıcı araştırma sorusu örnekleri

- ↳ Türkiye'de toplam çalışanların yaş grupları itibarıyla dağılımları nedir?
- ↳ Çalışanlar içinde sendikası oranı nedir?
- ↳ İmalat sektöründe kapasite kullanımı nedir?
- ↳ Türkiye'de gelir dağılımının son 15 yılda gösterdiği eğilim nedir?

(9. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresinde Kabul Edilmiştir)

STRATEJİK ENDÜSTRİ ANALİZİ İÇİN PORTER'İN BEŞ GÜÇ MODELİNİN KOBİ'LERE UYGULANMASI: ADAPAZARI ORNEĞİ

Amaç, Önem ve Kapsam

Yazında KOBİ'lerin değişik problem ve başarılarına dair çalışmalara sıkça rastlanmasına rağmen, bu işletmelerin stratejik yönetim becerilerine ilişkin çalışmalar oldukça az sayıdadır. Oysa KOBİ'ler Türk ekonomisi için sahip oldukları stratejik öneme bağlı olarak, stratejik düşünme ve hareket etme becerisine sahip olmalıdırlar. İşletmeler için strateji belirlemenin ön şartı buldukları endüstriyi analiz etmeleridir. Bu çalışmanın amacı Porter tarafından geliştirilen ve aşağıda özetlenen endüstri analizi yaklaşımının KOBİ yöneticileri tarafından ne derece yapıldığını ortaya koymaktır.

Porter (1980) tarafından geliştirilen 'Beş Güç Modeli' işletmelerin stratejilerini belirlerken buldukları endüstride dikkate alınmaları gereken güçleri analitik bir çerçevede ortaya koymaktadır. Buna göre işletmeler, strateji belirleme aşamasında faaliyette buldukları endüstriyi analiz ederken şu faktörleri dikkate almak zorundadırlar:

- ↳ *Rekabetin Yoğunluğu:* Bu başlık altında halihazırda endüstride bulunan rakipler arasındaki güç dağılımı, endüstrinin büyüme hızı, başka bir sektöre geçiş şansı ve rakipler karşısında firmanın risk durumu gibi faktörler analiz edilmeli ve işletmenin rakipler karşısında konumu ortaya çıkarılmalıdır.
- ↳ *İkame Ürünlerin Güçleri:* Burada, işletme yöneticilerinin ikame malların bulunabilirliklerini, fiyatlarını ve kalitelerini incelemeleri ve kendi ürünlerinin ikame ürünler karşısında konumunu ortaya koymaları konusu tartışılmaktadır.
- ↳ *Alıcıların Pazarlık Güçleri:* Bu aşamada işletme yöneticilerinin, alıcı sayılarını, alıcıların başka bir işletme ile anlaşma şanslarını, alıcıların işletmenin ürünlerinden elde ettikleri kar miktarını, alıcıların satınalma güçlerini ve ürünün alıcı açısından önemini belirlemeleri ve işletmenin alıcılar karşısında pozisyonunu bu bilgiler ışığında şekillendirmesi gerekmektedir.
- ↳ *Tedarikçilerin Pazarlık Güçleri:* Yöneticilerin, tedarikçi sayısı, ikame girdilerin bulunabilirliği, tedarikçiyi değiştirme şansı ve tedarikçi firmayı geriye doğru dikey bütünleşme yoluyla ele geçirme şansı gibi faktörleri analiz etmesi gerekmektedir.
- ↳ *Potansiyel Rakiplerin Tehditleri:* İşletme yöneticilerinin yeni rakiplerin sektöre girme riskleri, maliyet avantajları, endüstriye girmek için gerekli olan sermaye miktar ve hükümet düzenlemeleri gibi faktörleri analiz etmeleri gerekmektedir.

Veri ve Yöntem

Araştırma için gerekli olan veriler, Porter (1980), Dess ve Miller (1996), Coşkun (1998) tarafından izah edilen Stratejik Yönetim süreçleri baz alınarak tarafımızca hazırlanan bir ankete dayalı olarak elde edilmiştir. Ankette genellikle Likert tipi ölçek sorular yer almış, az sayıda oransal ve açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Bunun gerekçesi ise, KOBİ'lerin açık uçlu ve oransal sorulara cevap verme konusunda gösterdikleri isteksizliktir. Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odasından temin edilen KOBİ kataloğunda yer alan işletmelere;

(a) bizzat, (b) telefonla/faksla (c) posta ile ulaşılarak anket formu iletilmiştir. Bu metotla KOBİ tanımına uyan toplam 239 firmaya form ulaştırılmış ve bunlardan 32 tanesi formu kullanılabilecek şekilde doldurmuştur. Bu da (32/239) % 13,3'lük bir cevap verme anlamına gelmektedir. Elde edilen veriler frekans dağılımına tabi tutulmuştur.

Yararlanılan Başlıca Kaynaklar

- Bourgeois, L. J. *Strategic Management: From Concept to Implementation*. NY: The Dryden. 1996.
- Coşkun, R. *Stratejik Yönetim*. Yayınlanmamış Ders Notları, Sakarya Üniversitesi. 1998.
- Dess, G. G. And Miller, A. *Strategic Management*. McGraw-Hill International Editions. 1996.
- Porter, M. *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. N.Y.: The Free Press. 1980.

3.5. Araştırma Ahlakı ve Sözde Bilim

Araştırmacı bir çalışmayı yürütürken belli ahlaki kurallara uymak zorundadır. Yapılan işin hukuki olması yetmez, aynı zamanda ahlaki olması gerekir. Burada araştırma ahlakının iki boyutu olduğunu söyleyebiliriz.

a) **Araştırmaya taraf olan kişi, kurum, varlıkların haklarının gözetilmesi:** Araştırmanın yürütülmesi ve tamamlanıp sonuçlarının kamuoyuna açıklanması sürecinde taraf olan her birey ve kurumun kişilik ve kurumsal haklarının gözetilmesi; özel yaşama saygı duyulması; insan onurunu ve her türlü canlılığın varlığını zedeleyecek eylemlerden kaçınılması; taraflara verilen sözlerin tutulması; tarafların rızası alınmadan elde edilen bilgilerin paylaşılmaması gibi konular araştırma ahlakının birinci boyutunu oluşturur.

b) **Bilimsel değer ve ilkelerin gözetilmesi:** Araştırmacı, araştırmasını nasıl yürütmüşse o şekilde raporlamalı ve yayınlamalıdır. Yapmadığı şeyleri yapmış gibi göstermemelidir (örneğin kolay örnekleme yapmışken tesadüfi örnekleme yaptığını söylememeli). Alıntı kurallarına uymalı, okumadığı eserleri okumuş gibi, okuduğu eserleri okumamış gibi yapmamalıdır. Bazı araştırmacılar kaynakçalarını zenginleştirmek için gerçekte okumadığı veya atıf yapması gerekmeyen çalışmalarını kaynakçalarına koyabilmektedir. Buna karşılık bazı araştırmacılar ise aşırı alıntı yaptıkları bir veya iki temel eseri kaynakçada göstermeyerek, dikkatli bir okuyucunun bu aşırı alıntılama fark etmesini engellemeye çalışmaktadırlar.

Yaygın ahlak sorunlarından bir tanesi de “katkı yapılmayan” çalışmalara isim yazdırılmasıdır. Bunun için sosyal ilişkiler ve bağlantılar, akademik ve idari konumdan kaynaklı güç kullanılmaktadır. Akademisyenler üzerindeki kurumsal baskıların sürekli yayın yapmak, proje yürütmek odaklı olmasının doğurduğu anormalliklere ve ahlaki olmayan davranışlara çok sayıda örnek verilebilir. Örneğin dünyada ve ülkemizde her yıl yayınlanan binlerce çalışmanın % 90'ın üzerinde bir oran ile hiç alıntılanmadıkları dile getirilmektedir. Yani akademisyenler yazıyor ama yazdıkları okunmaya değer bulunmuyor. Türkiye’de akademik performansı belirlemede yayın ve proje en önemli ölçütlerdir. Ancak “son beş yılda kaç kitap okudun?” sorusuna on ve üzeri diyebilecek kaç akademisyen vardır? Bu “okumadan yazma” ve “akademisyen olduğu halde okumama” sorunu bilimsel olduğu kadar ahlakidir de.

Ülkemizde ve dünyada yayın ahlakı ile ilgili sorunlar internet kullanımının sağladığı olanaklara bağlı olarak artmaktadır. Kopyala-yapıştır niteliğinde çalışmaların önüne geçilememektedir. İntihal olayları (başkalarının çalışmalarını kendisininmiş gibi sunmak) sıradanlaşmaktadır. Kurumsal baskılar nedeniyle araştırmacılar çok yayın yapmak derdine düşerken nitelik sorunu artmaktadır. Bilimsel çalışmaların yayınlandığı dergi sayısında büyük artış görülmekte, bazı dergiler bu işten aldıkları ücret nedeniyle reddedilmesi gereken çalışmalarını dahi reddetmemektedir. Hakemlik ve editörlük süreçlerinde de ahlaki olmayan davranışlar görülmektedir. Bilimsel kongreler giderek ticarileşmektedir.

Ahlak başlığı altında bir not olarak “sözde bilim” (pseudo science) kavramından bahsetmek gerekir. Bilim görünüşü altında belli çıkarlar için bilimsel görüntü verilerek yapılan eylemlerdir. Bu çalışmaların arkasında daha çok ekonomik çıkarlar yatmaktadır. “İsviçreli bilim adamları...” ile başlayan ünlü reklamlar bunlara örnektir. Yıldızlara bakarak insanın kaderine ilişkin süslü cümleler kuranların gün geçtikçe arttığı gözlenmektedir. Güzellik uzmanları, beslenme uzmanları, bitki uzmanları olarak kamuoyunun karşısında çıkıp “bilimsel veriler” ortaya koyarak ekonomik çıkar elde edenler ile ayet ve hadisleri sattıkları pespaye ürünlerden aşırı kazanç elde etmek adına peş peşe sıralayan sözde din adamları ortak bir amacın peşindedirler: İnsanların bilgi eksikliğini ve duygularını sömürmek. Dünya genelinde benzeri durumlar söz konusudur. Kuyruklu yıldızın hareketleri ile kıyametin kesin tarihini hesapladığını iddia edenlere her dönem rastlanmaktadır. Televizyonlarda kamuoyu

oluşturmak veya kamuoyunu etkilemek için “bilimsel gerçekler” diye ortaya konan iddia, veri ve kanıtların çoğunun “bilimselliği” sorgulanır niteliktedir.

Bölüm Özeti

- Bu bölümde öncelikli olarak bilimsel araştırma süreci anlatılmıştır.
- Daha sonra bu sürecin ilk aşaması olan ‘Araştırma Probleminin/Konusunun Belirlenmesi’ üzerinde durulmuştur.
- Araştırmacılar için üzerinde çalışacakları konunun belirlenmesinde dikkate alınması gereken ölçütlerin, araştırmanın başarılı yürümesi için ne denli önemli olduğu vurgulanmıştır.
- Ayrıca, araştırmacılar için zaman, finansman, emek gibi bir dizi kısıtlayıcı faktörlerin varlığından hareketle, genel bir araştırma konusunun hangi ölçütler dikkate alınarak daraltılabileceği, yani araştırılabilir duruma getirileceği konusu tartışılmıştır.
- Uygulamada öğrencilerin en çok uygun bir konu belirleme aşamasında sıkıntı çektikleri görülmektedir. Bazı öğrenciler bu sıkıntıyı aşmak için konuyu belirleme işini danışmanlarına bırakma kolaylığını tercih etmektedirler. Oysa bir araştırmanın başarılı olabilmesi için araştırma konusunun araştırmacının ‘ilgi, bilgi ve yeteneğine’ uygun olması gerekir. Yani, araştırma konusu teklifinin öğrenciden gelmesi gerekir. Bu tanıdan hareketle, bir araştırma teklifinin nasıl hazırlanacağı üzerinde durulmuştur.

Kaynakça

1. ADAMS, J., K, Reaside, R. ve White, D. (2007) *Research Methods for Graduate Business and Social Science Students*, Responde-Sage.
2. BRAYMAN, A. (2012) *Social Research Methods*, 4. Baskı, Oxford University Press.-
3. CHRISTENSEN, L. B., Johnson, R. B. ve Turner, L. A. (2015) *Research Methods, Design, and Analysis*, 12. Baskı, Pearsons.
4. GILL, J. ve Johnson, P. (2002) *Research Methods for Managers*, 3. Baskı, SAGE.
5. GRAVETTER, F. J. ve Forzano, L. B. (2015) *Research Methods for the Behavioral Sciences*, Wadsworth Cengage Learning.
6. ÖZDEMİR, A. (2008), *Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamalar*, Beta.
7. SARSTEDT, M. ve Mooi, E. (2019) *A Concise Guide to Market Research: The Process, Data, and Methods Using IBM SPSS Statistics*, 3. Baskı, Springer.
8. SAUNDERS, M., L. ve Thornhill, A. (2016) *Research methods for business students*, 7. Baskı, Pearson.
9. SEKARAN, U. ve Bougie, R. (2016) *Business Research Methods: A Skill-Building Approach*, 7. Baskı, John Wiley&Sons.